

Kimmo Rönkä

Tulevaisuuden asumisen asiantuntija, Rönkä Consulting Oy

Neljästä planeetasta yhteen eli mitä jos alettaisiin elää kohtuudella?

Elämme polykriisien aikaa. Ilmastonmuutos, luontokato ja ympäristön saastuminen uhkaavat nykyistä elämäntapaamme. Ilmakehään kertyy jatkuvasti lisää hiilidioksidia, joka puolestaan nostaa maapallon keskilämpötilaa. Ilmaston muuttumisen seuraukset ovat mediassa jo arkipäivää: eri puolilla maailmaa uutisoidaan yllättävistä sääilmiöistä kuten äärimmäisestä kuumuudesta, rankkasateista ja kaupunkitulvista.

Kaiken taustalla on se, että kulutuksemme ylittää maapallon kantokyvyn. Suomessa maapallon ylikulutuspäivää vietetään tänä vuonna huhtikuun kuudentena. Ylikulutuspäivä tarkoittaa sitä, että laskennallisesti kulutus ylittää tuona päivänä maapallon kyvyn tuottaa uusiutuvia luonnonvaroja ja käsitellä fossiilisten polttoaineiden käytön aiheuttamia kasviuonepäästöjä. Meillä harvaan asutussa ja pitkien etäisyyksien pohjoisessa maassa, jossa käytetään paljon neitseellisiä raaka-aineita kuten mineraaleja, soraa ja puuta, tämä ylikulutuspäivä on nelisen kuukautta ennen maailman keskiarvoa. Ylikuluttamispahiksena ei siis auta syytellä muita maita, vaan nyt on hoidettava oma tontti kuntoon.

Miten pääsemme neljästä planeetasta yhteen? Ennen teollistumista 1800-luvun alussa, maapallon väkiluku oli miljardin luokkaa. Suurin osa kansoista eli luontaistaloudessa käyttämällä niitä resursseja, joita lähistöltä löytyi. Lisäksi materiaaleja kierrätettiin ja käytettiin uudelleen. Hukkaa ei tunnettu eikä rakennusjätettä syntynyt. Näissä pienissä kylissä elettiin maailman vanhinta taloutta, kiertotaloutta.

Suuri muutos tapahtui teollistumisen ja kaupungistumisen vyöryessä 1900-luvulla. Kahden miljardin asukkaan raja ylittyi vuonna 1927. Kun minä synnyin 1960-luvulla, meitä maapallon asukkaita oli noin 3,3 miljardia. Tällä hetkellä ihmisiä on kahdeksan miljardia, ja väkiluvun ennustetaan nousevan lähelle 10 miljardia vuosisadan loppuun mennessä.

Mihin muuten ovat kadonneet meidän metsäsuomalaisten taidot ja tavat elää tasapainossa luonnon kanssa? Omat isovanhempamme osasivat elää vuodenaikojen mukaan, kalastaen, metsästäen ja marjastaen siten, että metsänantimia säästettiin myös aina tuleville vuosille. Viljeltiin maata, ja ruokaa säilöttiin talven varalle. Ei ylikulutettu vaan oltiin osa luontoa.

Mutta nyt elämme siis jo yli käytettävissä olevien resurssien, ja tarvitsemme tällä planeetalla vielä kahdelle miljardille lisää asuntoja vuosisadan loppuun mennessä.

Tämä tulee olemaan yksi vaikeimmin ratkottavista ongelmista, koska kiinteistö- ja rakennusala aiheuttaa noin 42 % kaikista globaaleista hiilidioksidipäästöistä. Luonnonvarojen kulutuksesta puolet menee rakentamiseen.

Joku tässä ei nyt toimi. Pienillä parannuksilla emme pysty pelastamaan planeettamme.

Siksi kaiken on muututtava, jotta ylikulutus saadaan kuriin. Yritysten on siirryttävä liiketoiminnassa fossiilitaloudesta kiertotalouteen. Ja tämäkään ei vielä riitä, vaan meidän jokaisen on muutettava elämistemme ja kuluttamistemme tapoja.

Yhteen planeettaan päästään, kun rakentamisessa aletaan noudattaa kiertotalouden periaatteita. Kiertotalouden hierarkian mukaisesti meidän pitää oppia hyödyntämään tyhjiä tai vajaakäyttöisiä tiloja. Seuraavana hierarkiassa on olemassa olevan rakennuksen korjaaminen. Jos tilaa tarvitaan lisää, voidaanko vanhaa rakennusta laajentaa? Ja vasta viimeisenä keinona on uuden rakentaminen.

Helsinki haluaa kasvaa voimakkaasti, ja näihin tavoitteisiin päästäkseen johonkin on vielä rakennettava uutta. Helsingin Jätkäsaaren kaupunginosa rakentuu vanhalle satama-alueelle. Metsää ei siis kaadeta uuden rakentamisen tieltä. Uusi kaupunginosa on ratikkayhteyden päässä. Jos johonkin siis rakennetaan uutta, niin Jätkäsaareen.

Hyväntoivonpuiston ja Länsisatamankadun risteykseen suunnitellaan elinikäisen oppimisen kiertotalouskorttelia, jossa etsitään rakentamisen kiertotalousratkaisujen lisäksi myös kestävämpiä elämäntapoja: miten asumisen hiilijalanjälkeä voidaan alentaa siten, että elämäntavat kohtuullistetaan. Miten ylisukupolvinen ja yhteisöllinen kylä tuodaan takaisin kaupunkiin?

Hiilineutraalissa kiertotalousyhteiskunnassa tilankäyttö on tasapainossa käyttäjiin suhteutettuna. Omien yksityisten asuntojen lisäksi Jätkäsaaren kiertotalouskorttelissa on paljon yhteistilaa, jota käytetään aikaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. On tyhmää omistaa turhaa ja turhaan.

Elämäntapojen muutoksessa on kysymys ennen kaikkea kulttuurisesta muutoksesta. Muutosta edistämään kertotalouskorttelin ytimeen, korttelin kivijalkaan, tulee Etelä-Helsingin kansalaisopiston ylläpitämä elinikäisen oppimisen tila, niin sanottu Sivistyskulma. Kiertotalous on osana kaikkea kansalaisopiston toimintaa ja siten etelähelsinkiläisillä on toivoa kestävästä tulevaisuudesta!

Koska uuden rakentaminen on ympäristöä kuormittavaa, on kortteliin tulevien tilojen oltava erityisen taitavasti suunniteltuja. Tarvitaan korttelin asukkaiden tilojen yhteiskäyttöä, kansalaisopiston tilojen monikäyttöä ja kiertotalouskorttelin avautumista ympäröivään kaupunginosaan.

Keskityn lopuksi siihen, mikä koskee meitä kaikkia. Miten kaupungissa voi elää siten, että asumisen, liikkumisen ja vapaa-ajan hiilijalanjälki on mahdollisimman pieni? Miten säästämme planeettaa tuleville, vielä syntymättömille sukupolville?

Mitäpä jos opeteltaisiin elämään kohtuudella? Ostetaan vain tarpeeseen, eikä aina tarvitse omistaa, voi hyvin lainata. Hankitaan laadukkaita vaatteita, jotka kestävät käyttöä, uutena tai kirpparilta. Jos joku menee rikki, opetellaan korjaamaan. Syödään lähellä tai osin itse tuotettua kasvisruokaa. Ollaan liikkuvia mutta käytetään julkista liikennettä. Keväästä syksyyn liikutaan mahdollisimman paljon pyörällä. Kulutetaan kulttuuria ja nautitaan taiteesta. Mennään kansalaisopiston kurssille ja opetellaan uusia omavaraisuutta edistäviä taitoja. Ylikuluttaminen hiipuu kuin itsestään kun aletaan elää aineettomassa taloudessa. Tiesitkö, että sosiaalinen pääoma on ainoa pääoma, jonka määrä kasvaa, kun sitä käytetään.

Ja lopuksi, vietetään paljon aikaa tuttujen ja läheisten kanssa. Kohtuullinen ja kiva elämä löytyy nimittäin lähempää kuin luuletkaan.